

CSARNOK.

Galambok története.

Hiteles adatok nyomán közli: HALÁSZ IMRE.

A Hoffmann Mór és Halis István által szerkesztett és kiadott „Zalavármegyei évkönyv a milleniumra” című könyvben egy szép cikk foglalkozik Galambok történetével. Nincsen benne minden elmondva, miután a nálam, a Stettner-család és a püspöki levéltár birtokában levő adatok még többet is mondanak, mint a mennyt szerző leirt.

En magam sem tudok mindent erre nézve megírni, mert 1000—2000 év igen nagy idő, sok számtalan esemény tanuja, melyeket a krónikások ha mind feljegyezték volna is: azokat az idő vasfoga elemészette volna.

Galambok (Kolombak) igen régi falu, mely már nemcsak a rómaiak, hanem a góthok, longobárdok és kelták idejében virágzó hely volt. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint az, hogy a mostani falu környékén — az új temetőben — két korbelt, különféle hamvvedreket s ékszereket találtak. A hamvvedrek — mint azt

Hampel József, a n. muzeum régiség-tárának őre írta — kelta és római hamvakat rejtettek magukban a Krisztus előtti századokból. Tehát itt temetőnek kellett lenni és így lakóhelynek is.

Szent István a zalavári apátságot megalapítván 1019-ben, a több községek között Kolombak dézmáját is ajánlékul adá (Lampe „Hist. ecclesiae”).

A reformációt hamar befogadta Galambok, ugyszintén Komárom (Kómar-vára), Karos (Karossa-vára), valamint Kis-Komárom is. A Stettner-család birtokában levő kis-komáromi matricula 1624-ben kezdetet s ugyancsak a XVII-ik században már két püspök: Pathay István 1612—1629, Kanizsay Pálffy János 1629—1639-ig Kis-Komáromban székelt s később is több reform. esperes lakott ott (Egyetemes Névtár, kiadta a ref. Coavent).

Közlöm ugyancsak a nevezett kis-komáromi régi matrikulából a következőket.

„Egy 1720. telt inquisitio szerint, mely a Stettner familiánál van, Galambokon 1670. esztendőben, mire a patensek emlékeztek, volt. predikátor ház és egy-egy faból csinált oratorium és hogy ezt a parochiális házat a kurucz világban égették el. A komáromvárosiak is ezekkel tartottak együtt papot, miután 1692-ben az oda való parochiális házat a Karoli plebános elfoglalta.”

„Hogy a galamboki ref. ecclesia a töröknek Magyarországon volt uralkodása alatt Mater- és népes ecclesia volt, de elpusztult, rész szerint a törököknek kiverettetések, rész szerint az az után következett pestisuek elhatalmazása folytán, rész szerint pedig mikor ez a Galambok egész dominiummal együtt a budai

vörös barátoknak, azután a nagyszombati semináriumnak átadatott, mert annyira szorongattatták, hogy ha gyűlést tartottak, vagy imádkozni összegyűltek, vagy ha valamelyik gazda irást olvasott, azt mindjárt kiverték a faluból, sőt ha csak egy ebadtát mondott is. Ha házasodtak, máshora eskettetni sem eresztek, ha csak át nem térének, mely miatt némelyek elbujdosak együtt, némelyek esztendeig is jegyben voltak, melyekre még most is vagynak élők, kik megemlékeznek. Az ecclesia volt a Diáshegyén, mely neve mai napig is megvagyon, a templom a mostani reformátusok temetőjében (mostani ó temető H. I.), melynek fundamentumból épül a mostani parochiális konyha (régii elbontott papház H. I.). de mások is fejtenek erős téglákat kályha s tűzhely aljának. Találnak térdig érő vastagságu száraz ember-tetemeket, melyekről azt mondják, hogy a török karácsony éjszakai praedication utótt rájuk s ott mind egytől egyig a templom rakásai közé temették. A torony lövetett is, melynek maradványjele az a kis harang, amelynek egyik oldala valamely fardt apró golyóbis által kiartított és 1807-ben meg is volt, de mint haszontalan ezen esztendőben újra öntetett.

Praedicatorjaik közül volt Paksi Ábrahám és Kanizsay N. stb. — Némely mostani galamboki familiák akkor is voltak, mint most. Szánts. akkor Sántz (ezek már ma nincsenek H. I.) Egyed most katolikus familia.”

A helybeli ref. levéltárban egy megsárgult okmányon pedig ezt olvashatjuk:

„Udvari, Milej és Galamboki Protestansoknak Instantiájára kiküldött uraknak bé adott jelentése föl olvasatván, azokban foglalt okokra nézve

Udvariaknak ugyan, és Galambokiaknak a Praedicatornak bé hozása megengedettett, Milejben pedig az Oskclának bé-helyezetése hasonlóképpen nem tiltatván, a plebánia fundusi, harangok és most elhanyagolt régi templom kő falaik téglái visszaadása (ha pedig ez nem lehetne, a Harangoknak közös hasznovétele) eránt tett kérésükül az új Törvények 26-ik ágazatytyához képest elmozdítottak. Kiadatott: Forintos Gábor feő Notárius által mpr.”

Egy másikon pedig ez áll:

„A Galambokiak könyörgő levélére kiküldetett Deputatio Jelentésére, a Tettes Ns. Vryge a most mult Aug. hónapnak 17-ik napján kezdődött s folyvást tartatódott közgyülekezetében az végezetett, hogy az Instans Galamboki közönség, az Isteni tisztelet gyakorlatát szabadon beviheti, Sig. Zalaegerszeg 3-a Septembr. 1791 Horváth Ádám T. N. Zala vármegyei Tábla Biró mp.”

A galamboki régi ref. lelkészek közül be vannak még jegyezve a régi matriculába:

Sélley András 1634. — Inkérement.

Lévay Márton 1656—1660. Kis-Komáromba ment papnak.

Tatay János 1650-ben komáromi pap volt, 1660-ban jött Galambokra, 1664-ben Nagy-Bajomba vitetett el.

A mostani kis-komáromi r. kath. plebánia templom a XVII-ik században ref. püspökök temploma volt. (Lásd: Egyházközségi levéltár Pápan).

Még több apró cseprő adat van kezeim között, mindegyik igen érdekes, de ha össze akarnám mind gyűjteni, kötetekre menne az.

Ezelőtt nyolc négy évvel megírtam a galamboki ref. egyház rövid történetét, mely a „Dunántúli Protestans Lap”-ban jelent meg s felolvasatott a galamboki ref. egyház ujjáalakulásának 100 éves jubileumán 1891. nov. 8-án. Ez alkalomból sok régi szülos levelet, könyveket kellett átnézniem és sok helyről adatot gyűjtenem, melyek nemcsak egyházamra, de községünk történetére is gyűjtanak némi világosságot.